



Ο Θραξ ιππεύς, η χρυσή προτομή του Σεπτίμιου Σεβήρου, πολύχρωμα ψηφιδωτά από λίθο και υαλόμαζα που παριστάνουν τη Λήδα και τον κύκνο, τους άθλους του Ηρακλή. Ίχνη προϊστορικών χρόνων, υπόκαυστο λουτρού, πηγάδι και θάλαμος. Κι άλλα πολύχρωμα ψηφιδωτά που απεικονίζουν τον Έβρο και την πόλη, τον «κόμβο του Σολομώντα», θίασους θαλάσσιους με ιχθυοκένταυρους, Νηρηίδες και ερωτιδεείς που ιππεύουν δελφίνια. Παρ' όλα τα πολύτιμα ευρήματα, ένα ερώτημα περιμένει ν' απαντηθεί: μόλις 2 χλμ. από τον ποταμό Έβρο, πάνω σε ποια πόλη ίδρυσε ο αυτοκράτορας Τραϊανός την Πλωτινόπολη για να τιμήσει τη γυναίκα του Πλωτίνη;

ΠΛΩΤΙΝΟΠΟΛΗ: ΥΔΡΑΥΛΙΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ, ΠΟΛΥΧΡΩΜΑ ΨΗΦΙΔΩΤΑ

— Η έρευνα από το 1959 έως σήμερα

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΚΟΥΤΣΟΥΜΑΝΗΣ

Αρχαιολόγος, Εφορεία Αρχαιοτήτων Ροδόπης



ΡΩΜΑΪΚΟΙ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΙ
ΧΡΟΝΟΙ

μέσα 2ου

έως

αρχές 3ου αι.

01

Ο Έβρος. Λεπτομέρεια
από την κεντρική παράσταση
του ψηφιδωτού.

ΣΤΗ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ένας βραχύδης οχυρός λόφος, ύψους 55,90 μ., γνωστός με το όνομα «Αγία Πέτρα» (εικ. 3).

Ο λόφος αυτός με τη στρατηγική θέση διαπιστώθηκε πριν από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ότι παρουσιάζει αρχαιολογικό ενδιαφέρον. Διάσπαρτα αρχιτεκτονικά μέλη, ένα μικρό τμήμα υστερορωμαϊκού ψηφιδωτού και τέσσερις ελληνόγλωσσες επιγραφές περισυλλέχθηκαν από το λόφο και τη γύρω περιοχή. Από τις επιγραφές αυτές, οι δύο είναι της βουλής και του δήμου Πλωτινοπολιτών, τιμητικές για τους Ρωμαίους αυτοκράτορες Ιούλιο Φίλιππο και Βαλεριανό που βασίλεψαν στα μέσα του 3ου αι. μ.Χ. Η τρίτη είναι απολέπισμα βωμού αφιερωμένου στον Απόλλωνα Κερσικόν Σώζοντα, που μαρτυρεί πάλι το όνομα της πόλης ΠΛΩΤΕΙ, ενώ η τέταρτη είναι αναθηματική στον Ηρακλή: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΘΡΑΚΩΝ Κ ΠΟΡΕΩΣ ΗΡΑΚΛΗ. Και συμπληρωμένη: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΘΡΑΚΩΝ Κ[ΟΤΥΣ ΜΟΚΑ]ΠΟΡΕΩΣ ΗΡΑΚΛΕΙ.

Ο Θράκας βασιλιάς είναι ίσως ο Κότυς Μοκαπόρεως, ενώ η επιγραφή θα πρέπει να χρονολογηθεί πρωιμότερα από τις προηγούμενες τρεις, γεγονός που αυξάνει τη σπουδαιότητά της.

Στα 1959-60 η επιφανειακή έρευνα του καθηγητή Γεωργίου Μπακαλάκη πάνω και γύρω από το λόφο επιβεβαίωσε την ταύτιση της θέσης αυτής με την Πλωτινόπολη.

Οι πηγές μάς πληροφορούν ότι η Πλωτινόπολη ιδρύθηκε από τον Ρωμαίο αυτοκράτορα Τραϊανό (98-117 μ.Χ.) για να τιμήσει τη γυναίκα του Πλωτίνη και βρισκόταν σε απόσταση δύο περίπου χιλιομέτρων από τον ποταμό Έβρο. Κατά τον Ιεροκλέα και τον Κωνσταντίνο Πορφυρογέννητο ήταν μία από τις πέντε πόλεις της επαρχίας Αιμιμόντου. Στα εκκλησιαστικά δε χρονικά αναφέρεται ως έδρα επισκόπου της ίδιας επαρχίας υπό τον μητροπολίτη Αδριανουπόλεως. Από τον Προκόπιο επίσης είναι γνωστό ότι ο Ιουστινιανός ανοικοδόμησε τα τείχη της Πλωτινόπολης.

Μολονότι η πόλη αναφέρεται από τόσους συγγραφείς, η τοποθεσία της δεν είχε εξακριβωθεί. Μεγάλη διαφωνία υπήρχε μεταξύ αρχαιολόγων και ιστορικών. Ο Μελέτιος την τοποθετεί αόριστα μεταξύ Αδριανούπολης και Τραϊανούπολης. Οι χάρτες του Kierpert την τοποθετούν νότια του Διδυμοτείχου, άλλοι βόρεια του Διδυμοτείχου κοντά στο σημερινό χωριό Πύθιο, ενώ, τέλος, μερικοί την τοποθετούν στο σημερινό Διδυμότειχο. Τελικά –όπως αναφέρθηκε και παραπάνω– ο καθηγητής Μπακαλάκης ταύτισε τη θέση της «Αγίας Πέτρας» με την Πλωτινόπολη. Η



02



03

δε έρευνά του έδωσε νέες διαστάσεις στη μελέτη της αρχαίας πόλης. Η ανεύρεση εκτός της ρωμαϊκής και υστερορωμαϊκής κεραμικής και χειροποίητης (εγχώριας), καθώς και ελληνικής (κλασικών χρόνων) κεραμικής στην ίδια θέση, προϋποθέτει την παρουσία θρακικού πληθυσμού και Ελλήνων στα προχριστιανικά χρόνια. Με άλλα λόγια ο Τραϊανός επανίδρυσε την πόλη στη θέση μιας παλιότερης, μάλλον θρακικής, της οποίας το όνομα αγνοούμε.

Το 1965, κατά την κατασκευή χαρακώματος από στρατιώτες και σε βάθος περίπου 1,60 μ., ήρθε στο φως το εύρημα που για ευνόητους λόγους σχολιάστηκε περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο. Πρόκειται για τη χρυσή σφυρήλατη προτομή του Σεπτίμιου Σεβήρου, του Ρωμαίου αυτοκράτορα που βασίλεψε από το 193 μέχρι το 211 μ.Χ. (εικ. 2). Το έργο, που βρίσκεται σήμερα στο Μουσείο της Κομοτηνής, έχει ύψος 25 εκ., ζυγίζει περίπου 1 κιλό και είναι από χρυσάφι 24 καρατίων. Ο αυτοκράτορας εικονίζεται γενειοφόρος με έντονα τα χαρακτηριστικά του προσώπου του. Τα μαλλιά είναι διαμορφωμένα σε κοντούς ελικοειδείς βοστρύχους. Φορεί φολιδωτό θώρακα με γοργόνειο στο στήθος. Η προτομή ήταν στερεωμένη σε κοντάρι, όπως και οι προτομές άλλων αυτοκρατόρων. Τα πορτρέτα των αυτοκρατόρων ήταν μέσα έκφρασης της πολιτικής τους ιδεολογίας και της αυτοκρατορικής τους εξουσίας. Συγχρόνως ήταν εικόνες λατρείας του αυτοκράτορα θεού στις μακρινές περιοχές της αυτοκρατορίας. Δεν υπάρχει απόλυτη συμφωνία ότι ανήκει στον αυτοκράτορα Σεπτίμιο Σεβήρο, μια που αρκετοί υποστηρίζουν ότι απεικονίζει τον Μάρκο Αυρήλιο.



04

Η συστηματική ανασκαφή στην «Αγία Πέτρα»

Το καλοκαίρι του 1977 αρχίζει η συστηματική ανασκαφική έρευνα στην «Αγία Πέτρα» από τον καθηγητή Γεώργιο Μπακαλάκη και τον Διαμαντή Τριαντάφυλλο, προϊστάμενο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Θράκης. Η ανασκαφή άρχισε στο κέντρο περίπου του επάνω πλατώματος του λόφου, όπου αποκαλύφθηκε η λίθινη μνημειακή κρηπίδα ενός οικοδομήματος των ρωμαϊκών χρόνων, κτισμένη με μεγάλους καλολαξευμένους γωνιόλιθους και θεμελιωμένη επάνω στον φυσικό βράχο. Η κεραμική, τα νομίσματα και τα άλλα κινητά ευρήματα έδειξαν ότι ο χώρος βρισκόταν σε χρήση από το 2ο μέχρι τον 6ο αι. μ.Χ. Ανάμεσα στα σπουδαία κινητά ευρήματα είναι ένα μαρμαρίνο ανάγλυφο με παράσταση αλόγου και αναβάτη, του τύπου που οι αρχαιολόγοι ονομάζουν «Ήρωα της Θράκης» ή «Θράκα Ιππέα» (εικ. 4). Η λατρεία του θεού αυτού ήταν πολύ διαδεδομένη τα ρωμαϊκά χρόνια στη Θράκη, τη Μ. Ασία και την Ευρώπη. Το όνομά του παρέμεινε άγνωστο. Αναφέρεται ως «κύριος» ή «κύριος ήρωας» ή απλώς «ήρωας». Είναι θεός σωτήριος, θεραπευτής ανθρώπων και ζώων, αλλά συγχρόνως καταθρόνιος και ψυχοπομπός. Ίσως να πρόκειται για τον μυθικό βασιλιά των Θρακών Ρήσο, ο οποίος μετά το θάνατό του στην Τροία λατρεύτηκε ως θεός. Ο Φιλόστρατος αναφέρει ότι κατοικούσε στη Ροδόπη, έτρεφε άλογα και ήταν κυνηγός και ότι οι αγριόχοιροι, τα ελάφια και τα άλλα θηρία πήγαιναν μόνα τους στο βωμό του για να θυσιαστούν.

Οι ανασκαφές επαναλαμβάνονται στις αρχές της δεκαετίας του '80 υπό τη διεύθυνση της Εύης Σκαρλατίδου. Τα ευρήματα αυτής της περιόδου υπήρξαν εντυπωσιακά. Ανασκάφηκε μέρος από ένα μεγάλο οικοδόμημα με δύο ψηφιδωτά δάπεδα και υπολείμματα από ένα ή δύο άλλα. Το οικοδόμημα αυτό είναι κτισμένο κλιμακωτά, όπως υπαγορεύει η διαμόρφωση του εδάφους. Η διατήρησή του είναι πολύ κακή επειδή υπέστη μεγάλες φθορές.

Τα δύο ψηφιδωτά δάπεδα είναι και αυτά πολύ κατεστραμμένα. Από το ένα ψηφιδωτό σώθηκε το 1/4 περίπου. Διακοσμείται με γραμμικά και γεωμετρικά μοτίβα μαύρου χρώματος πάνω σε λευκό βάθος, ενώ το κέντρο κατέχει ένα τετράγωνο έμβλημα με μυθολογική παράσταση, τη Λήδα με τον κύκνο. Για την παράσταση έχουν χρησιμοποιηθεί πολύχρωμες λίθινες ψηφίδες, ορθογώνια κομμένες. Ειδικά για το κίτρινο, το πράσινο και το γαλαζοπράσινο χρώμα έχουν χρησιμοποιηθεί ψηφίδες από υαλόμαζα. Η παράσταση διακρίνεται για τη λεπτομερή και σωστή

02

Χρυσή σφυρήλατη προτομή του Ρωμαίου αυτοκράτορα Σεπτίμιου Σεβήρου.

03

Γενική άποψη του Διδυμοτείχου. Αριστερά φαίνεται το βυζαντινό κάστρο και δεξιά ο λόφος της «Αγίας Πέτρας».

04

Μαρμαρίνο πλακίδιο με ανάγλυφη παράσταση «Θράκα Ιππέα».



σχεδίαση της μορφής της Λήδας, τις πλούσιες χρωματιστές διαβαθμίσεις και την καλή ποιότητα της τεχνικής του ψηφιδωτού γενικότερα.

Το δεύτερο ψηφιδωτό δάπεδο είναι πολύ μεγαλύτερο, αλλά ούτε αυτό σώζεται σε καλή κατάσταση. Γύρω από το κεντρικό τετράγωνο έμβλημα, τελείως κατεστραμμένο σήμερα, υπάρχουν 12 ορθογώνια διάχωρα με παραστάσεις των 12 άθλων του Ηρακλή. Αρκετά από τα διάχωρα είναι μερικώς ή τελείως κατεστραμμένα και τα θέματά τους είναι δυσδιάκριτα. Με ασφάλεια αναγνωρίστηκαν έξι μόνο από τους άθλους, ενώ σε δύο διάχωρα διακρίνεται μόνο ο Ηρακλής να επιτίθεται εναντίον κάποιου αντιπάλου του. Η πολυχρωμία χαρακτηρίζει και αυτό το ψηφιδωτό. Το σύνολο των παραστάσεων πλαισιώνεται από ταινίες με γεωμετρικά θέματα, όπως φολίδες, κύκλους που τέμνονται και μεγάλα γραμμικά μοτίβα.

Με βάση τα διακοσμητικά θέματα των δύο ψηφιδωτών, αλλά και τον τρόπο απόδοσης των παραστάσεών τους, πιθανή προβάλλει η χρονολόγησή τους στον 2ο αι. μ.Χ. Σε αυτήν επομένως την εποχή θα πρέπει να τοποθετηθεί και η αρχική φάση του κτιρίου.

Το φθινόπωρο του 1996, με πιστώσεις του Υπουργείου Μακεδονίας-Θράκης και στη συνέχεια με πιστώσεις του Δήμου Διδυμοτείχου, ξανάρχισαν οι ανασκαφές στην Πλωτινόπολη. Ο υπογράφων ήταν ο υπεύθυνος της ανασκαφής.

Η ανασκαφική έρευνα πραγματοποιείται στο μέσον περίπου της ανατολικής ομαλής πλαγιάς του λόφου, απέναντι ακριβώς από τον ποταμό Έβρο, στην περιοχή όπου παλαιότερα ανασκάφηκε το κτίριο με τα ψηφιδωτά. Χαράχτηκαν τομές βόρεια (Τομέας Α), δυτικά (Τομέας Β) και νότια (Τομέας Γ) του κτιρίου με τα ψηφιδωτά, με σκοπό τον εντοπισμό κτισμάτων και τη μελέτη της στρωματογραφίας.

Τομέας Α

Ορίστηκαν δύο τομές. Στην πρώτη αποκαλύφθηκε ένας τοίχος με κατεύθυνση Β-Ν. Ο τοίχος είναι κατασκευασμένος κλιμακωτά ακολουθώντας την κλίση του εδάφους. Με τα μέχρι στιγμής ανασκαφικά δεδομένα δεν είμαστε σε θέση να βεβαιώσουμε τη χρήση του. Αν δηλαδή πρόκειται για οχυρωματικό τοίχο ή για κάποια άλλη κατασκευή.

Στη δεύτερη τομή αποκαλύφθηκαν κατάλοιπα κτιρίων για τη λειτουργία των οποίων δεν μπορούμε, προς το παρόν, να διατυπώσουμε κάποια τεκμηριωμένη άποψη. Πιθανότατα τα κατάλοιπα αυτά, μαζί με το κτίριο με τα ψηφιδωτά, να αποτελούσαν τμήμα ενός μεγάλου κτιριακού συγκροτήματος. Η συνέχιση της ανασκαφής στην περιοχή αυτή θα απαντήσει αρκετά ερωτήματα.

05

Υπόκαυστο λουτρού στον Τομέα Β της ανασκαφής.

06-07

Σχεδιαστικές αναπαραστάσεις της λειτουργίας του πηγαδιού και του θαλάμου.

08

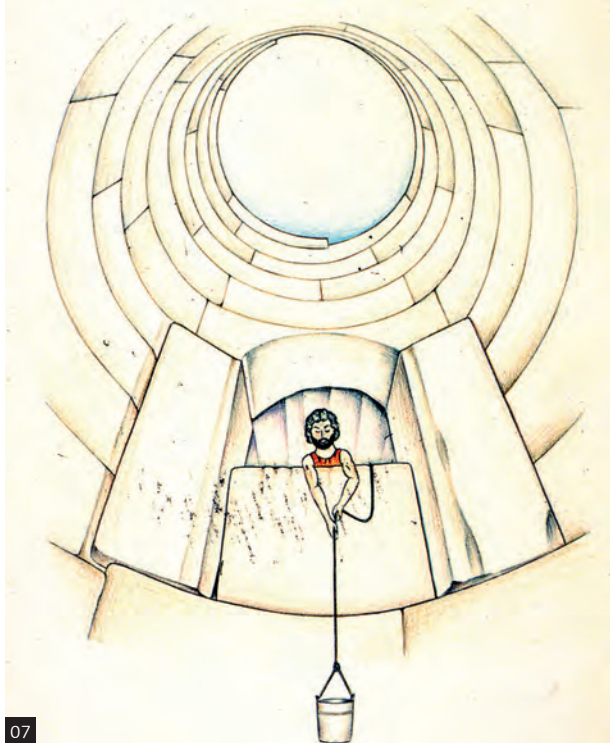
Ο θάλαμος από βόρεια (στο βάθος φαίνεται το πηγάδι).

09

Ο θάλαμος από νότια (η είσοδος του θαλάμου).

10

Το πηγάδι από κάτω.



07



08

Τομέας Β

Ο Τομέας Β μάς έδωσε πολλά οικιστικά κατάλοιπα. Αποκαλύφθηκε δάπεδο οικοδομήματος που χρονολογείται στον 2ο αι μ.Χ. Αποκαλύφθηκε, επίσης, αγωγός ο οποίος «περνούσε» κάτω από το δάπεδο. Δεξιά και αριστερά στα τοιχώματα του αγωγού υπήρχαν λιθόπλινθοι, ο δε πυθμένας του ήταν στρωμένος με κεραμίδες. Καλυπτόταν με πέτρες μεγάλου μεγέθους επάνω στις οποίες πατούσε το δάπεδο. Ανασκάφηκε και ένας μικρότερος αγωγός, κάθετος στον κεντρικό. Το σύστημα αγωγών θα μπορούσε να σχετιστεί με ένα δημόσιο λουτρό ή με το λουτρό μιας πολυτελούς κατοικίας.

Η υπόθεση αυτή δεν άργησε να επαληθευτεί. Λίγο βορειότερα, αφού αφαιρέθηκε η διαταραγμένη επίωση, εμφανίστηκε στάχτη με πολλά μικρά κομμάτια καμένου ξύλου. Κάτω από τη στάχτη άρχισαν να αποκαλύπτονται τετράγωνες πήλινες πλάκες στη θέση τους (εικ. 5). Μετά την ολοκλήρωση της ανασκαφής στην περιοχή αυτή αποκαλύφθηκε το υπόκαυστο λουτρού. Το δάπεδο από τετράγωνες πήλινες πλάκες σώζεται σχεδόν ακέραιο. Οι κιονίσκοι από κυκλικές



09



10



11



12

οπτοπλίνθους δεν σώζονται, διατηρούνται όμως τα αποτυπώματά τους επάνω στις πήλινες πλάκες. Από το χώρο αυτό προέρχονται αρκετά πήλινα πνία κυκλικής διατομής, καθώς και σιδερένια καρφιά για την προσήλωσή τους στους τοίχους. Τα νομίσματα που βρέθηκαν στην περιοχή αυτή χρονολογούνται από τις αρχές του 2ου έως τις αρχές του 4ου αι. μ.Χ.

Τέλος, στην περιοχή της νοτιοανατολικής γωνίας της τομής και σε βάθος 4,80 μ. από την επιφάνεια του εδάφους αποκαλύφθηκαν πασσαλότρυπες από κτίρια προϊστορικών χρόνων. Πρόκειται συνολικά για 35 πασσαλότρυπες. Βρίσκονται σε ευθύγραμμη διάταξη σε δύο παράλληλες σειρές, ενώ η τελευταία προς τα δυτικά βρίσκεται στο κέντρο και έχει μεγαλύτερη διάμετρο από τις προηγούμενες. Το στρώμα αυτό, από την κεραμική που συλλέχθηκε, χρονολογείται στη Νεότερη Νεολιθική περίοδο (5η χιλιετία π.Χ.). Είναι πλέον σίγουρο ότι υπήρχε κάποιος οργανωμένος νεολιθικός οικισμός επάνω στον οποίο ιδρύθηκε η πόλη των κατοπινών χρόνων. Μετά την ανασκαφή του προϊστορικού στρώματος άρχισε να αποκαλύπτεται ο φυσικός βράχος.

Έχοντας υπόψη τα αρχιτεκτονικά λείψανα του Τομέα Β, αποφασίσαμε να ερευνήσουμε την περιοχή βόρεια της τομής αυτής.

Με την έναρξη της ανασκαφής διαπιστώθηκε ότι η επίχωση ήταν πολύ διαταραγμένη. Αφαιρούσαμε πέτρες όλων των μεγεθών, κεραμίδια στέγης, σπασμένες πήλινες πλάκες δαπέδου, κονιάματα και μεγάλα κομμάτια πηλού. Τα ευρήματα χρονολογούνται από τους προϊστορικούς μέχρι και τους παλαιοχριστιανικούς χρόνους, δηλαδή από το 5000 π.Χ. μέχρι το τέλος του 6ου αι. μ.Χ. Αξίζει να σημειωθεί η μεγάλη ποσότητα μαρμαρινών πλακιδίων, λευκών και χρωματιστών, που προέρχονται από ορθομαρμαρώσεις κτιρίων.

Αποκαλύφθηκε μία κυκλική κατασκευή, χωρίς όμως να είναι φανερή η λειτουργία της. Δεν ήταν σαφές, δηλαδή, αν επρόκειτο για θεμέλια κάποιου κυκλικού οικοδομήματος ή για κάποια άλλη κατασκευή που είχε σχέση με την ύδρευση (πηγάδι, δεξαμενή).

Στη συνέχεια η έρευνα επικεντρώθηκε στη διερεύνηση του εσωτερικού της κυκλικής αυτής κατασκευής, που είχε εσωτερική διάμετρο 2,20 μ. Επειδή ήταν μπαζωμένη αφαιρούσαμε πέτρες όλων των μεγεθών, πολλές από τις οποίες ήταν κατεργασμένες, πάρα πολλές σπασμένες πήλινες πλάκες, κομμάτια πηλού, ενώ χαρακτηριστική ήταν η απουσία κεραμικής. Σιγά σιγά έγινε σαφές ότι η κατασκευή είχε σχέση με το νερό, ήταν κατά πάσα πιθανότητα πηγάδι. Ήταν κτισμένο με λαξευμένους γωνιόλιθους σύμφωνα με το ισοδομικό σύστημα τοιχοποιίας. Οι γωνιόλιθοι δεν ήταν επιχρισμένοι με υδραυλικό κονίαμα. Αυτό ήταν το πρώτο στοιχείο που μας υπέδειξε ότι πρόκειται για πηγάδι και όχι για δεξαμενή. Αποκαλύφθηκαν 14 σειρές γωνιόλιθων μέχρι το βάθος των 7,50 μ. Μόλις αποκαλύφθηκε και η 14η σειρά, άρχισε να φαίνεται η θεμελίωση του πηγαδιού πάνω στον φυσικό βράχο: Αφού λάξευσαν τον φυσικό βράχο, όπου υπήρχαν ρωγμές, τοποθέτησαν ψημένες πήλινες πλάκες και κονίαμα, στη συνέχεια, όπου χρειαζόταν, τοποθέτησαν μικρότερους λαξευμένους γωνιόλιθους διαφόρων σχημάτων για να τον ευθυγραμμίσουν, και στο τέλος άρχισαν να τοποθετούν τους κανονικούς γωνιόλιθους. Μέχρι στιγμής, στο βάθος των 12,67 μ., όπου έχει φτάσει η ανασκαφή, δεν έχει εντοπιστεί ακόμη ο πυθμένας του πηγαδιού (εικ. 10).

Η ανασκαφή εξωτερικά του πηγαδιού δεν προχώρησε σε μεγάλο βάθος, από το φόβο μήπως παρουσιαστούν στατικά προβλήματα. Αποκαλύφθηκε, ωστόσο, τμήμα της εξωτερικής πλευράς των γωνιόλιθων. Επιπλέον, από την περιοχή αυτή συλλέχθηκε λεπτή κεραμική αυτοκρατορικών χρόνων. Εδώ πρέπει να σημειωθεί η μεγάλη ποσότητα λατύπης, γεγονός που αποδεικνύει ότι η τελική κατεργασία των γωνιόλιθων, πριν από την τοποθέτησή τους, γινόταν στην περιοχή αυτή.

Στο βόρειο τμήμα του πηγαδιού και σε βάθος 5 μ. από το σωζόμενο χείλος του εντοπίστηκε άνοιγμα. Στο πάνω μέρος υπάρχει τοξωτό υπέρθυρο, που πατά σε δύο παραστάδες ύψους 1,80 μ. η κάθε μία. Το άνοιγμα φράσσεται με μία κάθετη

11

Τοιχογραφία in situ (τέλος 2ου-αρχές 3ου αι. μ.Χ.).

12

Παλαιοχριστιανική φάση (4ος-5ος αι. μ.Χ.).

λίθινη πλάκα, η οποία φέρει αβαθείς αυλακώσεις προς την πλευρά του πηγαδιού, και οδηγεί σε ορθογώνιο καμαροσκέπαστο θάλαμο.

Αφού αφαιρέθηκε η επίχωση του θαλάμου, αποκαλύφθηκε το δάπεδό του, που ήταν στρωμένο με πλίινες πλάκες οι οποίες σώζονται στη θέση τους μόνο στο νότιο τμήμα. Διαπιστώθηκε ότι ο θάλαμος είναι κτισμένος με λαξευμένους γωνιόλιθους (εικ. 8, 9). Οι γωνιόλιθοι της πέμπτης σειράς είναι λαξευμένοι με τέτοιο τρόπο, ώστε να δημιουργείται μία εσοχή, επάνω στην οποία πατά η θολωτή οροφή του. Στο κέντρο της θολωτής οροφής υπάρχει τετράγωνο άνοιγμα, ενώ στη βορειοανατολική γωνία βρέθηκε λίθινος κίονας.

Στη βόρεια στενή πλευρά του θαλάμου αποκαλύφθηκε άλλο άνοιγμα, το οποίο και αποτελούσε την είσοδό του. Στο πάνω μέρος της εισόδου υπάρχει μονολιθικό τοξωτό υπέρθυρο, που πατά σε δύο παραστάδες, οι οποίες σχηματίζονται από τους γωνιόλιθους κατασκευής του θαλάμου. Στην εξωτερική πλευρά της εισόδου, στα ανατολικά και στα δυτικά της, αποκαλύφθηκαν δύο τοίχοι, το μήκος των οποίων είναι 3,35 μ. και το μέγιστο ύψος τους 3 μ., και ανάμεσά τους σκαλοπάτια που οδηγούσαν στο θάλαμο.

Το παραπάνω συγκρότημα (πηγάδι και θάλαμος) έχει σχέση με την υδροδότηση της πόλης και από τον τρόπο κατασκευής του συμπεραίνουμε ότι θα πρέπει να είναι σύγχρονο με την ίδρυσή της (αρχές 2ου αι. μ.Χ.).

Δημιουργούνται όμως και κάποια ερωτηματικά:

1. Δεν ξέρουμε πώς ήταν το πάνω μέρος του πηγαδιού (δεν έχει βρεθεί το στόμιό του).

2. Η κάθετη λίθινη πλάκα που έφραζε το άνοιγμα του θαλάμου προς το πηγάδι είναι σίγουρα σε δεύτερη χρήση. Τοποθετήθηκε όμως αργότερα ή αρχικά, με την κατασκευή του όλου συγκροτήματος; Εάν δεν υπήρχε αρχικά, όλο το συγκρότημα λειτουργούσε ως ενιαίος χώρος. Πώς; Δύσκολο να αποδειχθεί με τα μέχρι στιγμής ανασκαφικά δεδομένα. Από τη στιγμή όμως που τοποθετήθηκε –είτε στην αρχή είτε αργότερα– τότε θα πρέπει να χρησιμοποιούσαν το θάλαμο για την άντληση νερού από το πηγάδι. Αυτό εξηγεί και τις αβαθείς αυλακώσεις που έχει η λίθινη πλάκα προς την πλευρά του πηγαδιού. Θα δημιουργήθηκαν από την τριβή του σχοινιού κατά την άντληση του νερού. Το δε νερό δεν θα ξεπερνούσε το ύψος του ανοίγματος. Υποθέτουμε, δηλαδή, ότι η χρήση του γινόταν κάπως έτσι: Όποιος ήθελε να αντλήσει νερό κατέβαινε από τα σκαλιά, έμπαινε στο θάλαμο και οδηγούνταν στο πηγάδι (εικ. 6, 7).

Ακόμη και αν η ανασκαφική έρευνα δώσει απαντήσεις στα παραπάνω επιμέρους ερωτήματα, η συνέχισή της είναι αναγκαία, για να εξακριβωθούν και άλλες παράμετροι που αφορούν στην υδραυλική τεχνολογία της Πλωτινόπολης.

Η ανασκαφή συνεχίστηκε βόρεια του πηγαδιού και του θαλάμου.

Κατά τη διάρκεια της ανασκαφής διαπιστώθηκαν τρεις φάσεις κατοίκησης, οι οποίες παρά τη χρονική απόσταση που τις διακρίνει μοιράζονται το κοινό στοιχείο της καταστροφής από φωτιά.

Το 2012, κατά την ανασκαφή της τομής Z, αποκαλύφθηκε ένα εκτεταμένο στρώμα καταστροφής, αποτελούμενο από αργούς και λαξευμένους λίθους, κεραμίδια στέγης και πλίνθους. Το στρώμα αυτό ανήκει στην τελευταία οικοδομική φάση (6ος-7ος αι. μ.Χ.), η οποία χρονικά συνδέεται με τη μεταφορά της πόλης από τον Ιουστινιανό σε μια πιο οχυρή τοποθεσία, δυτικά της Πλωτινόπολης, όπου βρίσκονται σήμερα τα οικοδομικά κατάλοιπα του βυζαντινού κάστρου του Διδυμοτείχου.

Η παλαιοχριστιανική και η ρωμαϊκή φάση σώζονται σε πολύ καλή κατάσταση και διακρίνονται με ευκολία οι αρχιτεκτονικές μορφές, τα δομικά στοιχεία των κατασκευών και οι αλλαγές στη χρήση του χώρου.

Στην παλαιοχριστιανική φάση (τέλη 4ου-5ος αι. μ.Χ.) ανήκουν πέντε αποθηκευτικοί πίθοι, πάρα πολλά θραύσματα πίθων και τρεις τοίχοι που ορίζουν την ανατολική, τη βόρεια και τη νότια πλευρά ενός χώρου (εικ. 12). Διαπιστώθηκε επίσης ότι οι τοίχοι αυτοί έχουν θεμελιωθεί πάνω στους προγενέστερους ρωμα-





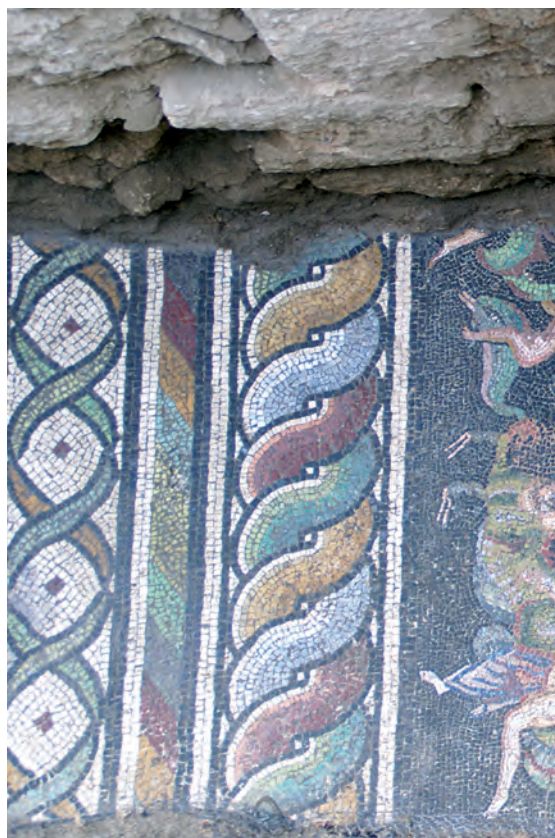
14



15



16



ϊκούς (τέλη 2ου-αρχές 3ου αι. μ.Χ.) και ακολουθούν τον ίδιο προσανατολισμό με αυτούς.

Τα πιθάρια, σε συνδυασμό με τη σωζόμενη τοιχοποιία και τα κινητά ευρήματα, επιτρέπουν να αναγνωρίσουμε μια δευτερογενή χρήση του χώρου, κατά την Παλαιοχριστιανική περίοδο. Κατά την περίοδο αυτή, σε μια προσπάθεια αναδιαμόρφωσης του ήδη υπάρχοντος κτιρίου, κατασκευάστηκαν τρεις επιπλέον τοίχοι. Οι δύο από αυτούς κατέστρεψαν το ψηφιδωτό δάπεδο και συγκεκριμένα την κεντρική του παράσταση, ενώ ο τρίτος, ο οποίος πατούσε απευθείας πάνω στο ψηφιδωτό, αφαιρέθηκε μετά την αποτύπωσή του.

Τα παραπάνω στοιχεία μάς οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι ο χώρος αυτός χρησιμοποιήθηκε ως αποθηκευτικός.

Οι τρεις τοίχοι της ρωμαϊκής φάσης ορίζουν το βόρειο, το ανατολικό και το νότιο τμήμα μιας αίθουσας που ήταν διακοσμημένη με ψηφιδωτό δάπεδο. Οι τοίχοι ήταν επιχρισμένοι με χρωματιστά κονιάματα, ορισμένα από τα οποία σώζονται στη θέση τους.

Οι τοιχογραφίες έχουν πλούσια χρώματα και αντίστοιχα στοιχεία διακόσμησης με το ψηφιδωτό (εικ. 11). Στις πλευρές των τοίχων διατηρούνται υπολείμματα που δεν ξεπερνούν τα 3,5-4 τ.μ., ενώ συλλέχθηκαν και φυλάσσονται θραύσματα τοιχογραφιών σε 132 ξύλινα κιβώτια, που αντιστοιχούν σε πολλαπλάσια έκταση. Μερικές έφεραν εγχαράξεις, κι αν ίσως υπήρχε κάποια επιγραφή, τα ελάχιστα τμήματα που σώζονται δεν θα της επέτρεπαν να είναι αναγνώσιμη.

Τα στοιχεία από τις τοιχογραφίες που διατηρούνται *in situ* και τα θραύσματα που συλλέχθηκαν δείχνουν ότι υπάρχουν τέσσερις φάσεις τοιχογραφιών και δύο φάσεις επιζωγραφίσεων. Από τις τέσσερις φάσεις των τοιχογραφιών, οι τρεις εμφανίζονται σε διαφορετικά υποστρώματα, ενώ μία εμφανίζεται με τη μορφή επιζωγράφισης και, κατά τόπους, όπου το υφιστάμενο υπόστρωμα είναι κατεστραμμένο, πιθανότατα εφαρμόζεται σε νέο. Η φωτιά έχει αφήσει τα σημάδια





17



18



19

14

Γεωμετρικά μοτίβα (λεπτομέρεια).

15

«Κόμβος του Σολομώντα» (λεπτομέρεια).

16

«Θαλάσσιος θίασος» (ιχθυοκένταυροι, Νηρηίδα και ερωτιδέας που ιππεύει δελφίνι).

17

Κεντρική παράσταση και «θαλάσσιος θίασος».

18

Λεπτομέρεια από παράσταση που απεικονίζει «θαλάσσιο θίασο».

19

Άποψη ψηφιδωτού δαπέδου όπου διακρίνονται «κόμβος του Σολομώντα» και διάφορα γεωμετρικά μοτίβα.

της σε δύο από τις φάσεις των τοιχογραφιών, όπου τα χρώματα έχουν διαβρωθεί από τις υψηλές θερμοκρασίες.

Το ψηφιδωτό, παρά τις φθορές που παρατηρούνται στην επιφάνειά του, διατηρείται σε καλή κατάσταση.

Στο κατώφλι της ανατολικής εισόδου υπάρχουν πέλτες εκατέρωθεν ρόμβου.

Στο νότιο, το ανατολικό και το βόρειο τμήμα του δωματίου κυριαρχούν οι λευκές ψηφίδες: αναπτύσσονται σε μια ενιαία επιφάνεια την οποία διακόπτει το μοτίβο της ελυσσόμενης βλαστόσπειρας από τα άκρα της οποίας εκφύονται φύλλα κισσού. Δύο ταινίες με άσπρες και μαύρες ψηφίδες ορίζουν την αρχή της κεντρικής διακόσμησης. Οι διακοσμητικές ζώνες που περικλείουν την κεντρική παράσταση κοσμούνται με γεωμετρικά θέματα, που έχουν αποδοθεί με αξιοθαύμαστη χρωματική ποικιλία. Στην εξωτερική ζώνη, σε κίτρινο φόντο, αναπτύσσονται μικρότεροι και μεγαλύτεροι ρόμβοι από λευκές και μαύρες ψηφίδες. Στην εσωτερική ζώνη ρόμβοι, τετράγωνα, τρίγωνα και σταυροί δημιουργούνται από τη χρήση του λευκού, του κόκκινου, του κίτρινου και του μαύρου χρώματος, μοτίβα που άλλοτε περιβάλλουν και περιβάλλονται, άλλοτε αποδίδονται μεμονωμένα και άλλοτε συμπλέκονται.

Βόρεια και νότια της κεντρικής παράστασης αποκαλύφθηκαν τέσσερα θεματικά διάχωρα. Στα διάχωρα της νότιας πλευράς απεικονίζονται πτηνά και φυτικά μοτίβα (εικ. 20, 21, 22). Στη βόρεια πλευρά η θεματολογία αλλάζει. Υπάρχουν δύο διάχωρα, διακοσμημένα με γεωμετρικά θέματα με μεγάλη πολυχρωμία, στο ένα από τα οποία σώζεται μέσα σε ρόδακα «κόμβος του Σολομώντα», ως κεντρικό θέμα (εικ. 14, 15, 19).

Η κεντρική παράσταση ορίζεται από αλυσοειδή πλοχμό (εικ. 17). Τα χρώματα είναι στις αποχρώσεις του κόκκινου, του κίτρινου, του γαλάζιου και του πράσινου. Ακολουθεί ζώνη με πομπική παράσταση «θαλάσσιου θιάσου», αποτελούμενη από



20



21

ιχθυοκένταυρους, Νηρηίδες και ερωτιδείς που ιππεύουν δελφίνια (εικ. 13, 16, 18).

Στο διάχωρο της κεντρικής παράστασης αποκαλύφθηκε νέος άντρας που αναδύεται μέσα από νερό (εικ. 1). Πρόκειται, κατά πάσα πιθανότητα, για ποτάμια θεότητα. Συνήθως οι ποτάμιες θεότητες παριστάνονται σαν ώριμοι γενειοφόροι άντρες. Στην παράσταση της Πλωτινόπολης έχουμε μία αγένεια νεανική μορφή. Το ερώτημα είναι: Ποια είναι αυτή η αντρική νεανική μορφή; Την απάντηση ίσως δίνει ο Πλούταρχος, που στο έργο του *Περί ποταμών και όρων επωνυμίας* αναφέρει ότι ο Έβρος ήταν γιος του βασιλιά της Θράκης, Κάσσανδρου, τον οποίο ερωτεύτηκε η μητριά του, Δαμασίππη. Ο νεαρός αντιστάθηκε στις προκλήσεις της κι εκείνη τον συκοφάντησε στον Κάσσανδρο. Ο Έβρος, για να γλιτώσει τον ατιμωτικό θάνατο από τα χέρια του πατέρα του, έπεσε στον ποταμό Ρόμβο που από τότε πήρε το όνομά του.

Δίπλα στην αντρική μορφή υπάρχει γυναικεία καθιστή. Δυστυχώς το πάνω μέρος της, όπως και μεγάλο τμήμα της κεντρικής παράστασης, καταστράφηκε από τους δύο μεταγενέστερους τοίχους των παλαιοχριστιανικών χρόνων. Η γυναίκα κρατά σκήπτρο που καταλήγει σε κεφάλι φιδιού. Χωρίς αμφιβολία παριστάνονται ο ποταμός Έβρος και η πόλη.

Στόχος της ανασκαφής κατά το 2014 ήταν η αποκάλυψη της συνέχειας του ψηφιδωτού δαπέδου, προς τα δυτικά.

Ορίστηκε έτσι νέα τομή Η, διαστάσεων 10×10 μ., δυτικά του τοίχου που έχει κατεύθυνση Β-Ν και καταστρέφει το ψηφιδωτό στην κεντρική του παράσταση, όπως αναφέρθηκε παραπάνω. Κατά τη διάρκεια της ανασκαφής διαπιστώθηκαν και εδώ τρεις φάσεις κατοίκησης.

Στα ανώτερα στρώματα της επίχωσης εντοπίστηκε η τελευταία οικοδομική φάση (6ος-αρχές 7ου αι.). Στο νοτιοδυτικό τμήμα της τομής αποκαλύφθηκε τμήμα κτιστής κατασκευής, η οποία αποτελείται από λαξευτούς λίθους και πλίνθους

20

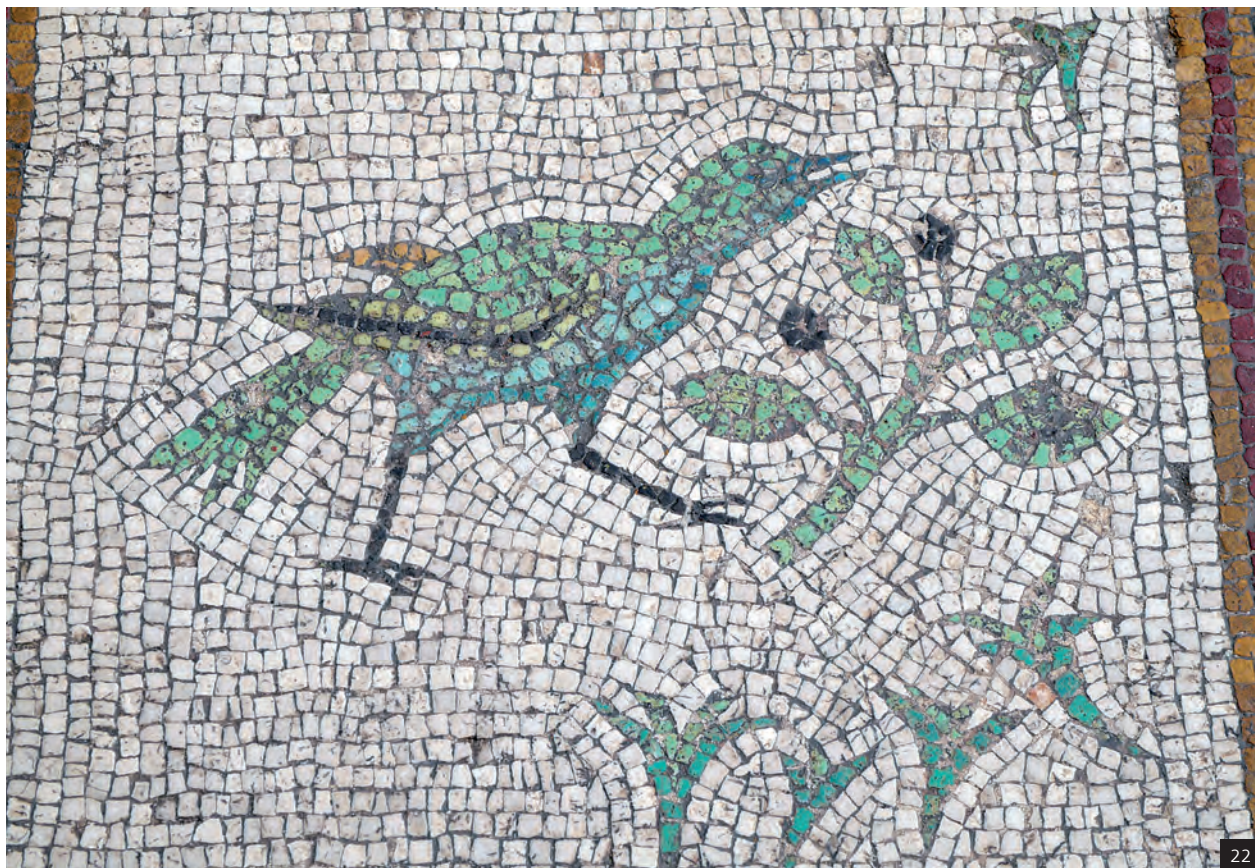
Πτηνό και φυτικός διάκοσμος που ανήκει στο ψηφιδωτό της εικόνας 21.

21

Αποψη ψηφιδωτού δαπέδου με πτηνά και φυτικά μοτίβα, από ανατολικά.

22

Λεπτομέρεια του ψηφιδωτού της εικόνας 21.



22

(εικ. 27). Το μεγαλύτερο μέρος της επιφάνειάς της φέρει επίχρισμα και ο προσανατολισμός της είναι ΝΔ-ΒΑ. Το σωζόμενο ύψος της είναι 4 μ. και εδράζεται στον φυσικό βράχο. Μάλλον αποτελεί τμήμα οχυρωματικού πύργου από το τείχος της Πλωτινόπολης. Ίσως να έχει εντοπιστεί το τείχος που ανοικοδόμησε ο Ιουστινιανός και περιγράφεται από τον Προκόπιο στο έργο του *Περί κτισμάτων*: «Και όσα οχυρωματικά έργα έχουν γίνει από τον βασιλιά [σ.σ. δηλαδή τον Ιουστινιανό] γύρω στην άλλη Θράκη, και αυτήν που σήμερα ονομάζεται Αιμίμιοντον, θα τα αναφέρω αμέσως. Πρώτα τα ελλιπή και καταποννημένα μέρη των τειχών της Φιλιππουπόλεως, της Βεροίας [σ.σ. η σημερινή Στάρα Ζαγόρα της Βουλγαρίας], ακόμη και της Αδριανουπόλεως και της Πλωτινιούπολεως, με μεγάλη προσοχή ανοικοδόμησε. Αυτές οι πόλεις άλλωστε συνέβαινε να απειλούνται διαρκώς, γιατί γειτόνευαν με πολλά βαρβαρικά έθνη».

Βόρεια του «οχυρωματικού πύργου» αποκαλύφθηκε λιθοσωρός από αργούς και λαξευμένους λίθους, ανάμεσα στους οποίους υπήρχαν και θραύσματα αρχιτεκτονικών μελών. Βρέθηκε, επίσης, τμήμα κιονόκρανου που φέρει διακόσμηση με σταυρούς και αετούς και χρονολογείται στον 5ο-6ο αι. μ.Χ. Στην ίδια περιοχή βρέθηκε χρυσό νόμισμα του αυτοκράτορα Ζήνωνα.

Στο βορειοδυτικό τμήμα της τομής εντοπίστηκε στρώμα πηλοχώματος έντονου κόκκινου χρώματος με ορατά ίχνη καύσης. Στο στρώμα αυτό αποκαλύφθηκαν, μεταξύ άλλων, χάλκινα αγγεία, σιδερένια εργαλεία και τρεις λίθινοι τροχοί. Τα παραπάνω ευρήματα, σε συνδυασμό με τη σωζόμενη τοιχοποιία, επιτρέπουν να αναγνωρίσουμε και εδώ μια δευτερογενή χρήση του χώρου κατά την Παλαιοχριστιανική περίοδο. Κατά την περίοδο αυτή κατασκευάστηκαν τρεις επιπλέον τοίχοι. Ο ένας από αυτούς, με κατεύθυνση Α-Δ, καταστρέφει μάλλον το ψηφιδωτό δάπεδο, ενώ οι άλλοι δύο είναι κατασκευασμένοι με γωνιόλιθους, σε δεύτερη χρήση, φέρουν διαμπερείς οπές στο κέντρο τους και πατάνε απευθείας πάνω στο ψηφιδωτό δάπεδο. Ίσως οι γωνιόλιθοι αυτοί να προέρχονται από προγενέστερο σύστημα αποχέτευσης ρωμαϊκών χρόνων.

Τα παραπάνω στοιχεία μάς οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι ο χώρος αυτός ίσως να χρησιμοποιήθηκε, κατά τους παλαιοχριστιανικούς χρόνους, ως εργαστήριο κεραμικής.

Το ψηφιδωτό δάπεδο καλύπτει όλη την επιφάνεια της αίθουσας που έχει έκταση 140 τ.μ. και χρονολογείται από τα μέσα του 2ου έως τις αρχές του 3ου αι. μ.Χ. Μέχρι στιγμής, συνολικά, έχουν αποκαλυφθεί 90 τ.μ. ψηφιδωτού δαπέδου.

Οι παραστάσεις του διακρίνονται για την πρωτοτυπία και τη μοναδικότητά τους. Το 2014 αποκαλύφθηκε μόνο η συνέχεια της κεντρικής παράστασης. Στην υπόλοιπη έκταση της αίθουσας η ανασκαφή σταμάτησε 20 εκ. πάνω από το ψηφιδωτό. Το μεγάλο βάθος (5 μέτρα) και οι συνεχείς βροχοπτώσεις (ήδη ήταν μέσα Νοεμβρίου) συνετέλεσαν ώστε να μην αποκαλυφθεί το ψηφιδωτό σε όλη την έκτασή του. Η φωτιά που ήταν αιτία καταστροφής των τριών οικοδομικών φάσεων έχει αφήσει τα σημάδια της στο ψηφιδωτό και είναι σχεδόν βέβαιο ότι οι μεταγενέστερες επεμβάσεις που παρατηρούνται στην επιφάνειά του πραγματοποιήθηκαν ώστε να αποκατασταθούν φθορές που προκλήθηκαν από τη φωτιά.

Αποκαλύφθηκαν και εδώ οι λευκές ψηφίδες, η ελισσόμενη βλαστόσπειρα από τα άκρα της οποίας εκφύονται φύλλα κισσού, οι δύο ταινίες με άσπρες και μαύρες ψηφίδες που ορίζουν την αρχή της κεντρικής διακόσμησης και οι διακοσμητικές ζώνες που περικλείουν την κεντρική παράσταση και κοσμούνται με γεωμετρικά θέματα, όπως ρόμβοι, εζάγωνα κ.λπ. (εικ. 23).

Βόρεια και νότια της κεντρικής παράστασης αποκαλύφθηκαν από δύο νέα θεματικά διάχωρα. Στα διάχωρα της νότιας πλευράς απεικονίζονται πτηνά και φυτικά μοτίβα. Στο ένα υπάρχει μαϊανδρος αγκυλωτών σταυρών και στο άλλο τεθλασμένη ταινία, σε πλαίσιο. Στη βόρεια πλευρά υπάρχουν δύο διάχωρα, διακοσμημένα με γεωμετρικά θέματα με μεγάλη πολυχρωμία. Στο ένα απεικονίζεται διακεκομμένο μαϊανδρικό κόσμημα, ενώ στο άλλο τετράγωνο με εγγεγραμμένο «κόμβο του



23



23

Κεντρική παράσταση εκατέρωθεν του μεταγενέστερου τοίχου.

24

«Θαλάσσιος θίασος» (ιχθυοκένταυροι, Νηρηίδες και ερωτιδεΐς που ιππεύουν δελφίνια).

25

Ψηφιδωτό δάπεδο.



25





Σολομώντα» και εφαπτόμενες πέλτες στις πλευρές. Συνολικά, εκατέρωθεν της κεντρικής παράστασης, υπάρχουν τέσσερα διάχωρα με πτηνά και φυτικά μοτίβα, νότια, και τέσσερα διάχωρα με γεωμετρικά σχέδια, βόρεια.

Η κεντρική παράσταση, σε αποχρώσεις του κόκκινου, του κίτρινου, του γαλάζιου και του πράσινου, πλαισιώνεται από αλυσοειδή πλοχμό και απεικονίζει στο βόρειο τμήμα πομπή «θαλάσσιου θιάσου», αποτελούμενη από ιχθυοκένταυρους, Νηρηίδες και ερωτιδείς που ιππεύουν δελφίνια (εικ. 24). Στο νότιο τμήμα υπάρχει Νηρηίδα επάνω σε θαλάσσιο ίππο, ενώ ένας Έρωτας, που αποδίδεται μετωπικά, κρατάει τα χαλινάρια του. Ανατολικά του θαλάσσιου ίππου φαίνεται Νηρηίδα επάνω σε ιχθυοκένταυρο, ενώ δυτικά φτερωτός Έρωτας δίπλα σε δελφίνι. Στο κέντρο αποκαλύφθηκε διάχωρο με παράσταση, αντίστοιχο με εκείνο του Έβρου και της πόλης, αλλά η παράσταση είναι πολύ κατεστραμμένη και δεν αναγνωρίζεται, προς το παρόν, το θέμα της.

Σε δύο σημεία όπου το ψηφιδωτό δάπεδο είναι κατεστραμμένο ανοίχθηκαν τομές, παρουσία του έμπειρου συντηρητή αρχαιοτήτων Διονύση Καπιζιώνη, στην προσπάθεια να εντοπιστεί πιθανή προγενέστερη φάση του κτιρίου. Αποκαλύφθηκε μόνο το υπόστρωμα του δαπέδου, το οποίο εδράζεται στον φυσικό βράχο.

Ο εικονογραφικός κύκλος του «θαλάσσιου θιάσου» αποτελούσε αγαπητό εικονογραφικό θέμα κατά τον 2ο αι. μ.Χ., όπως φαίνεται σε ψηφιδωτά παρόμοια με αυτά της Πλωτινόπολης που αποκαλύφθηκαν σε άλλες περιοχές. Κοινό στοιχείο όλων αυτών, εκτός του εικονογραφικού τους περιεχομένου, είναι ο τόπος εύρεσης, δηλαδή σε κτίρια που είχαν σχέση με το νερό (λουτρά).

Για το κτίριο της Πλωτινόπολης, η επιμελημένη κατασκευή του, η θέση του δωματίου στη βόρεια πλευρά του κτιρίου, το μέγεθος, η ύπαρξη δύο θυραίων ανοιγμάτων και το ψηφιδωτό δάπεδο αποτελούν ισχυρές ενδείξεις για τον επίσημο χαρακτήρα του (τρικλίνιο) (εικ. 25).

Ο παραπάνω χώρος συνδέεται με το κτίριο που ανασκάφηκε στα μέσα της δεκαετίας του '80 και έφερε ψηφιδωτά δάπεδα με μυθολογικές παραστάσεις (η Λήδα και ο κύκνος, οι άθλοι του Ηρακλή). Πρόκειται ουσιαστικά για τη βόρεια και ανατολική πτέρυγα ενός πολυτελούς οικοδομικού συγκροτήματος στον αύλειο χώρο του οποίου κατασκευάστηκαν το πηγάδι και ο θάλαμος, το σημαντικό αυτό δείγμα υδραυλικής αρχιτεκτονικής. Παραμένει ωστόσο ο προβληματισμός για το χαρακτήρα του συγκροτήματος, αν δηλαδή πρόκειται για δημόσιο κτίριο ή για κάποια ρωμαϊκή έπαυλη.

Τομέας Γ

Η περιοχή αυτή δεν ανασκάφηκε σε μεγάλη έκταση. Αποκαλύφθηκαν δύο τοίχοι, που σώζονται σε αρκετό ύψος, κατά μήκος της δυτικής και ανατολικής παρειάς της τομής. Χρονολογούνται από τα μέσα του 4ου έως τις αρχές του 6ου αι. μ.Χ.

Στα κινητά ευρήματα συγκαταλέγονται: Κεραμική, λυχνάρια, σιδερένια και χάλκινα αντικείμενα, θραύσματα γυάλινων αγγείων, οστέινα αντικείμενα, κοσμήματα, πολλά νομίσματα και ένα θαυμάσιο τμήμα γείσου, το οποίο διακοσμείται με αντωπούς γρύπες και αστραγάλους (εικ. 26).

Αυτά είναι τα στοιχεία που έδωσε μέχρι στιγμής η αρχαιολογική έρευνα στην Πλωτινόπολη. Γενικά αλλά και επιμέρους προβλήματα και ερωτήματα σχετικά με την τοπογραφία, την οικιστική, την κοινωνική, την πολιτική και τη στρατιωτική οργάνωση της αρχαίας πόλης θα πρέπει να απαντηθούν. Όμως, όλα αυτά είναι πολύ αβέβαια και δυσαπόδεικτα, τουλάχιστον στο σημερινό στάδιο της έρευνας. Για την παλαιότερη, την προ της Πλωτινόπολης πόλη, ένα επιπλέον ερώτημα προβάλλει έντονο. Υπήρξε πράγματι θρακική πόλη και ποιο είναι το όνομά της; Η συνέχιση της ανασκαφικής έρευνας μπορεί να απαντήσει όλα τα παραπάνω ερωτήματα και να οδηγήσει σε εγκυρότερη ερμηνεία και ασφαλέστερα συμπεράσματα. Τέλος, ίσως μας χαρίσει την πιο μεγάλη ανταμοιβή, την απάντηση για το όνομα της πόλης που τη θέση της πήρε η Πλωτινόπολη.

26

Τμήμα γείσου διακοσμημένο με γρύπες και αστραγάλους.

27

Οχυρωματικός πύργος από το τείχος της Πλωτινόπολης.

Βιβλιογραφία

ΑΔ 21 (1966), Χρονικά, σ. 377.

Αρχαιολογικά Ανάλεκτα ΕΣΑθηνών (ΑΑΑ) Ι, 1968, σ. 194-197.

Bakalakis G. / Triandaphyllos D., «Excavations at Plotinopolis 1977», *Balkan Studies* 19/2 (1978), σ. 239-247.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τόμ. ΣΤ', σ. 472.

Κουτσουμανής Μ., «Η αρχαιολογική έρευνα στην Πλωτινόπολη Διδυμοτείχου», *ΑΕΜΘ* 15 (2001), σ. 19-31.

Κουτσουμανής Μ., «Η ανασκαφική έρευνα στην Πλωτινόπολη Διδυμοτείχου κατά τα έτη 2002 και 2003», *ΑΕΜΘ* 17 (2003), σ. 21-28.

Κουτσουμανής Μ. / Τσόκα Α. / Κεκές Χ., «Η συνέχιση της ανασκαφικής έρευνας στη Θυρέα και στην Πλωτινόπολη Διδυμοτείχου», *ΑΕΜΘ* 23 (2009), σ. 465-470.

Μπακαλάκης Γ., *Αρχαιολογικές έρευνες στη Θράκη 1959-1960* (1961), σ. 22 κ.ε.

Προκόπιος, *Περί κτισμάτων* IV, ια' 19.

Σκαρλατίδου Ε., «Ανασκαφή Πλωτινόπολης, 1983», *ΑΑΑ* XVI, 1983, σ. 42-50.

Σκαρλατίδου Ε., «Ανασκαφές στην Αρχαία Πλωτινόπολη», *Συμπόσιο «Η Ιστορική, αρχαιολογική και λαογραφική έρευνα για τη Θράκη», Ξάνθη-Κομοτηνή-Αλεξανδρούπολη 5-9.12.1985*, 1988, σ. 109-126.